

Karolina Blicharz

Polska Szkoła Sobotnia w Plymouth

## POLSKA SZKOŁA SOBOTNIA W PLYMOUTH

Niniejszy tekst stanowi próbę opisu instytucji, jaką jest Polska Szkoła Sobotnia w Plymouth, jej historii, roli jaką pełni w społeczności lokalnej i wyzwań przed jakimi stoi. Artykuł powstał na podstawie badań autorki przeprowadzonych w roku 2013, na które składały się wywiady swobodne z pracownikami szkoły, ankiety przeprowadzone wśród nauczycieli i rodziców uczniów oraz obserwacji życia szkoły.

Plymouth jest największym miastem w hrabstwie Devon w południowo-zachodniej Anglii. Obecnie mieszka w Plymouth 256, 400 osób według szacunków ostatniego spisu powszechnego przeprowadzonego w Wielkiej Brytanii w 2011 roku.<sup>1</sup> Plymouth przez wieki był jednym z największych portów angielskich, w ostatnich latach na skutek przemian gospodarczych zmienia swoje oblicze stanowiąc centrum akademickie z dziewiątym co do wielkości uniwersytetem w Wielkiej Brytanii. Choć Devon jest hrabstwem stosunkowo mniej zamożnym od innych regionów Anglii, stał się on jednak atrakcyjnym miejscem osiedlenia dla migrantów zarobkowych, którzy zdecydowali się opuścić kraj po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej.

Przed rokiem 2004 w Plymouth mieszkała grupa Polaków, którzy pozostali w Wielkiej Brytanii po drugiej wojnie światowej. Byli to przede wszystkim żołnierze, którzy stacjonowali w Plymouth oraz ich rodziny, marynarze, którzy po klęsce kampanii wrzesniowej znaleźli się w bazie zbrojnej, później przemianowanej na komendę południową Polskiej Marynarki Wojennej.

Ślady polskie w Plymouth można odnaleźć nie tylko w miejscach poświęconych drugiej wojnie światowej. Miasto stało się także miastem partnerskim Gdyni, jednak współpraca ta poza uhonoraniem jej nazwami ulicy i ronda niewiele wnosi do życia codziennego polskich migrantów w Plymouth.

Obecnie trudno jest oszacować ile Polaków mieszka w Plymouth. Raport z brytyjskiego spisu powszechny z 2011, który został opublikowany przez Plymouth City Council wskazuje, że po rozszerzeniu Unii Europejskiej w 2004 roku odnotowano znaczny

---

<sup>1</sup> <http://www.plymouth.gov.uk/jsnaplymouthpopluationdraft.pdf> data dostępu Październik 2013

przyływ migrantów, bez wyjaśnienia jednak z jakich dokładnie krajów przybyli. W tym samym dokumencie odnaleźć można także informację, że osoby określające się mianem 'Other White' stosowanym w brytyjskich statystykach ludności stanowią 2.7% populacji Plymouth.<sup>2</sup> Dane te jednak nie są w pełni rzetelne. Podczas moich rozmów z Polakami mieszkającymi w Plymouth często mogłam usłyszeć, że nie wszyscy z nich wzięli udział w spisie powszechnym, bądź też podawali niepełne informacje dotyczące swoich gospodarstw domowych. Brak precyzyjnych danych, a także mobilność migrantów nie pozwala na dokładne określenie liczby Polaków mieszkających w Plymouth. Szacunki różnych organizacji mówią o liczbach niezwykle rozproszonych wahających się pomiędzy 3-15 tysięcy osób.

Od kilku lat obserwować można w Plymouth rozkwit sieci usług prowadzonych przez Polaków dla migracyjnej społeczności. Obecnie w mieście funkcjonuje sześć sklepów oferujących polskie produkty. Ponadto oferowane są także usługi fryzjerskie, kosmetyczne, krawieckie, transportowe, kursy prawa jazdy w języku polskim i wiele innych. Wydawać się zatem może, że w przeciągu 9 lat od kiedy Polacy osiedlili się w Plymouth udało im się zbudować dobrze działającą infrastrukturę usługową. Powstały także strony internetowe, które poświęcone są Polakom w Plymouth, a także grupy na Facebooku, których przestrzeń zdominowana jest przez reklamy usług, porady dotyczące życia w Wielkiej Brytanii, ogłoszenia dotyczące mieszkań i pracy oraz fora dla użytkowników.<sup>3</sup>

Na podstawie wywiadów przeprowadzonych wśród pracowników socjalnych pracujących z polskimi migrantami wnioskować można, iż zdecydowana większość z nich pracuje w zawodach nie wymagających wysokich kwalifikacji, przede wszystkim w fabrykach, przetwórni ryb, jako personel pomocniczy szpitala miejskiego oraz na innych pozycjach, gdzie biegła znajomość języka angielskiego nie jest konieczna do wykonywania obowiązków zawodowych.<sup>4</sup>

W obecnej sytuacji Polska Szkoła Sobotnia im. Polskiej Marynarki Wojennej jest w zasadzie jedyną instytucją angażującą się w życie społeczne Polaków w Plymouth. W niniejszym artykule postaram się opisać tę instytucję. Moja analiza oparta będzie na badaniach przeprowadzonych w roku 2013 na które składały się wywiady swobodne

---

<sup>2</sup> <http://www.plymouth.gov.uk/jsnaplymouthpopulationdraft.pdf> data dostępu Październik 2013

<sup>3</sup> <http://www.polishplymouth.co.uk/> ; <http://myplymouth.eu/> data dostępu Październik 2013

<sup>4</sup> Źródło: badania własne autorki

z dyrekcją szkoły, ankiety przeprowadzone wśród nauczycieli i rodziców uczniów oraz obserwacja zajęć lekcyjnych w szkole.

Polska Szkoła Sobotnia w Plymouth zgodnie ze swoim statutem (...) *ma na celu pielęgnowanie języka ojczystego, nauczanie historii i geografii Polski a także podtrzymywanie tradycji i kultury polskiej.*<sup>5</sup> Szkoła powstała w listopadzie 2007 roku z inicjatywy grupy osób, które szukały możliwości edukacji polskiej dla swoich dzieci. Na pierwsze spotkanie założycielskie przyszło około 70 osób, które zainteresowane były ideą powstania polskiej szkoły. Aby idea ta mogła zostać zrealizowana zawiązano Stowarzyszenie Polaków w Plymouth i zarejestrowano szkołę w Polskiej Macierzy Szkolnej, która jest organizacją charytatywną od ponad 60 lat wspierającą polską edukację na terenie Wielkiej Brytanii.<sup>6</sup> Tym samym Polska Szkoła Sobotnia w Plymouth zgodnie ze swoim statutem (...) *działa w oparciu o program nauczania wyznaczony przez Polską Macierz Szkolną w Londynie i uznaje ten program jako podstawę programową.*<sup>7</sup>

Nawiązując do statutu szkoły jej nadrzędną misją jest (...) *kultywowanie polskości i działanie na dobro każdego ucznia który w niej przebywa*<sup>8</sup> Szkoła zapewnia także, iż (...) *Do szkoły może uczęszczać każde dziecko chcące uczyć się języka polskiego bez względu na poglądy kulturowe i religijne.*<sup>9</sup>

Ze względu na historyczne powiązania z Plymouth patronem szkoły została Polska Marynarka Wojenna.

Początkowo do szkoły uczęszczało 36 dzieci w wieku od 4 do 17 lat, by po pół roku działalności liczba ta urosła do 60 uczniów. Od momentu swojego powstania szkoła borykała się z problemem znalezienia odpowiedniego budynku, w którym mogłyby odbywać się lekcje, by w końcu obrać za siedzibę budynek Cathedral School of St. Mary.

Szkoła w swoim kształcie jest placówką edukacyjną, która odzwierciedla typową strukturę szkolną. W kształceniu polonijnym zdarza się bowiem niejednokrotnie, że szkoły sobotnie prowadzone są przez osoby bez przygotowania pedagogicznego, hobbystów, zaś

---

<sup>5</sup> Statut Polskiej Szkoły Sobotniej w Plymouth, Art.I, § 1, pkt.1, <http://www.polskaszkolaplymouth.co.uk/default.html> , data dostępu Październik 2013 Statut Polskiej Szkoły Sobotniej w Plymouth, Art.I, § 1, pkt.1, <http://www.polskaszkolaplymouth.co.uk/default.html> , data dostępu Październik 2013

<sup>6</sup> <http://www.polskamacierz.org/o-nas/> data dostępu Październik 2013

<sup>7</sup> Statut Polskiej Szkoły Sobotniej w Plymouth, Art.I, § 1, pkt.5, <http://www.polskaszkolaplymouth.co.uk/default.html> , data dostępu Październik 2013

<sup>8</sup> Statut Polskiej Szkoły Sobotniej w Plymouth, Art.I, § 2, pkt.1, <http://www.polskaszkolaplymouth.co.uk/default.html> , data dostępu Październik 2013

<sup>9</sup> Statut Polskiej Szkoły Sobotniej w Plymouth, Art.I, § 2, pkt.3, <http://www.polskaszkolaplymouth.co.uk/default.html> , data dostępu Październik 2013

szkoła bardziej przypomina świetlicę lub klub dla dzieci. W przypadku szkoły w Plymouth od początku zakładano, że powinni w niej pracować wykwalifikowani nauczyciele, zaś lekcje powinny się odbywać zgodnie z wcześniejszym planem, realizując założony program.

W roku szkolnym 2013/2014 do Polskiej Szkoły Sobotniej uczęszcza 140 dzieci uczonych przez 13 nauczycieli. Zajęcia w szkole prowadzone są w podziale na klasy zgodnie z wiekiem dzieci. W klasach 0-3 dzieci uczone są głównie poprzez zabawę, uczą się czytać i pisać po polsku. W starszych klasach lekcje prowadzone są w systemie dwóch planów zajęć A i B, obowiązujących wymiennie co drugi tydzień. W klasie 3/4 uczniowie mają odpowiednio przedmioty humanistyczne oraz przyrodę i geografię. Klasy 5/6 i 7/8 w tygodniu A uczą się języka polskiego oraz przyrody i geografii, zaś w tygodniu B języka polskiego i historii. Klasa GCSE odbywa przemiennie zajęcia z historii oraz literatury, podobnie jak klasa A-Level, z tą różnicą, że ta ostatnia łączy historię z filmoznawstwem.<sup>10</sup> Polska szkoła daje także możliwość przygotowania uczniów do brytyjskich egzaminów A-Level z języka polskiego, jako obcego.

Podstawa programowa dla kształcenia w szkole sobotniej określona jest przez Polską Macierz Szkolną, nie mniej wydaje się ona być nie w pełni dostosowana do aktualnych potrzeb edukacyjnych polskich dzieci. W przypadku Plymouth nauczyciele wiele czasu poświęcają takiemu opracowaniu materiału, aby był on możliwie jak najbardziej zrozumiały dla uczniów. Nauczyciele współpracują ze sobą podczas planowania zajęć tak, aby zakres omawianego materiału przykładowo podczas lekcji języka polskiego i historii możliwie pokrywał się, aby uczniowie łatwiej zrozumieli przekazywane treści. Ze względu na fakt, że zajęcia w szkole odbywają się w sobotę i dzieci zmęczone są po tygodniu nauki w szkole angielskiej, często zajęcia prowadzone są przy wykorzystaniu materiałów multimedialnych oraz metod nauczania nieformalnego, jak gry, warsztaty etc. Szczególnie w przypadku starszych uczniów materiały filmowe odgrywają ważną rolę w procesie nauczania. Dzieci nie mające zbyt wiele czasu, aby czytać lektury szkolne oglądają ich adaptacje filmowe, by później być zachęcanych przez nauczycieli do dyskusji nad przedstawionymi treściami. Podczas lekcji historii wykorzystywane są także filmy dokumentalne. Wszyscy uczniowie mają dostęp do materiałów edukacyjnych w Internecie.

---

<sup>10</sup> <http://www.polskaszkolaplymouth.co.uk/Plan-lekcji.html>, data dostępu Październik 2013

Rok szkolny w polskiej szkole odzwierciedla system brytyjski, zajęcia rozpoczynają się we wrześniu i kończą w czerwcu, podczas angielskich wakacji (half-term) szkoła jest zamknięta. Poza lekcjami w szkole organizowane są także specjalne uroczystości- odświeżenie pasowania na ucznia, andrzejki, mikołajki, jasełka, pierwszy dzień wiosny etc. Uczniowie upamięniają także święta patriotyczne Dzień Odzyskania Niepodległości oraz Święto Konstytucji, podczas którego organizowana jest otwarta lekcja historii, w której każdy może uczestniczyć. Niezwykle ważnym dniem w kalendarzu szkolnym dla uczniów i nauczycieli jest Remembrance Sunday- druga niedziela listopada, dzień we Wspólnocie Narodów upamięniający żołnierzy i osoby cywilne poległe podczas pierwszej i drugiej wojny światowej oraz w późniejszych konfliktach zbrojnych. Uczniowie wraz z rodzicami i nauczycielami składają tego dnia kwiaty przy Polish Navy War Memorial- tablicy poświęconej polskim marynarzom, którzy zginęli podczas drugiej wojny światowej walcząc u boku floty brytyjskiej.

Zakończenie roku szkolnego ma miejsce w czerwcu, wszyscy uczniowie otrzymują świadectwa, zaś najlepsi uczniowie także nagrody książkowe za swoje osiągnięcia w nauce.

Szkoła nieustannie staje przed nowymi wyzwaniami związanymi z rozwojem społeczności polskiej w Plymouth. O ile na początku swojej działalności większość uczniów stanowiły dzieci, które miały wcześniejsze doświadczenia z polskim systemem edukacji, a co najważniejsze potrafiły czytać i pisać, o tyle obecnie sytuacja ta wygląda zupełnie inaczej. Aktualnie w szkole wyróżnić można trzy grupy uczniów:

- uczniowie, którzy uczęszczali do szkoły w Polsce- dzieci z klas 5/6, 7/8, GSCE i A-Level

- dzieci, które urodziły się w Polsce, ale wyjechały do Wielkiej Brytanii bez doświadczenia szkolnego- przede wszystkim dzieci z klasy 4/5, większość z nich dobrze posługuje się językiem polskim, miewają natomiast problemy z pisaniem i czytaniem

- dzieci urodzone w Wielkiej Brytanii- uczniowie klas 0-3- jest to grupa dzieci w której czasem język angielski jest pierwszym językiem, szczególnie w przypadku dzieci z małżeństw mieszanych.

Praca z dziećmi o zróżnicowanym potencjale kulturowym i umiejętnościach językowych sprawia, że nauczyciele muszą dostosować metody nauczania zależnie od grupy, którą uczą. Przykładowo tradycyjna nauka czytania nie sprawdza się w przypadku najmłodszej grupy uczniów, dla których pierwszym językiem, z którym zetknęli się w szkole jest język angielski. Łączenie głosek w słowa jest dla nich zbyt trudne. Obecnie

w szkole pracuje logopeda, który pracuje z dziećmi metodą symultaniczno-sekwencyjną prof. Jagody Cieszyńskiej, która, mówiąc w dużym uproszczeniu, polega na nauce czytania poprzez łączenie ze sobą sylab.<sup>11</sup> Na stronie internetowej szkoły znajdują się także informacje dla rodziców na temat tej metody, aby mogli wykonywać ćwiczenia logopedyczne z dziećmi w domu.

Dyrekcja szkoły zdaje sobie sprawę, że w ciągu najbliższych kilku lat będzie musiała dostosowywać narzędzia nauczania do zmieniających się potrzeb i możliwości edukacyjnych swoich uczniów. Każdego roku przybywa w progach szkoły uczniów dla których język polski jest drugim językiem, zapewne zatem w niedalekiej przyszłości szkoła będzie musiała rozpocząć nauczanie języka polskiego jako obcego, aby sprostać wymaganiom uczniów po raz kolejny konieczna będzie diametralna zmiana technik nauczania.

Dyrektorką szkoły jest mgr Małgorzata Gwóźdź, wspomagana przez swojego zastępcę mgra Łukasza Młodziniaka. Oboje oni w zasadzie od początku tworzą szkołę w Plymouth, poza nimi dwie nauczycielki uczą w szkole od jej powstania. Reszta kadry pedagogicznej zmieniała się przez lata, by obecnie osiągnąć liczbę 13 osób wspieranych przez wolontariuszy, rekrutujących się z absolwentów szkoły i rodziców. Spośród nauczycieli pracujących w polskiej szkole część uczy także w szkołach angielskich, pozostała część natomiast wykonuje zawody niezwiązane z edukacją.

Nauczyciele w przeprowadzonych przeze mnie ankietach podkreślali, że ich motywacja do pracy w polskiej szkole jest bardzo wysoka, gdyż daje im możliwość pozostania w zawodzie, podnoszenia kompetencji zawodowych a także krzewienia i utrzymania polskości wśród dzieci polskich. Nauczyciele twierdzą, że nauka w polskiej szkole jest ważna lub (...) *bardzo ważna ze względu na język i podtrzymanie tożsamości narodowej.*<sup>12</sup> Inna z nauczycielek twierdzi, iż nauka (...) *jest bardzo ważna, ponieważ do szkoły uczęszczają dzieci polskie, pochodzące z rodzin polskich(...) ich pierwszym językiem jest język angielski, dlatego uważam, że dzieci polskich emigrantów powinny znać dobrze język polski nie tylko w mowie (bo to wynoszą z domu) (...) powinny też umieć czytać i pisać po polsku, a tego mają szansę nauczyć się w polskiej szkole.*<sup>13</sup>

---

<sup>11</sup> Źródło: badania własne autorki.

<sup>12</sup> Źródło: badania własne autorki.

<sup>13</sup> Źródło: badania własne autorki.

Polska szkoła niejako przejęła funkcję wychowania w polskości uczniów, gdyż rodzice niejednokrotnie nie mają czasu, albo kompetencji, by ten proces mógł mieć miejsce w domu.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące najczęstszych problemy z jakimi spotykają się nauczyciele zdecydowana większość wskazała na małe zaangażowanie rodziców, ich brak zainteresowania życiem szkolnym. Rodzice zazwyczaj ograniczają swój kontakt ze szkołą tylko do udziału w uroczystościach okolicznościowych (jasełka, mikołajki, ślubowanie etc.). Nieliczna grupa rodziców jest bardziej aktywna uczestnicząc w pracach Rady Rodziców oraz angażując się w dyżury szkolne. Nauczyciele zgodnie podkreślają, że nie zdarzają się większe problemy wychowawcze, dzieci chętnie przychodzą do szkoły, przede wszystkim podkreślając, że jest to dla nich ważne ze względu na kontakt z polskimi rówieśnikami. Jak podkreśliła jedna z nauczycielek w odpowiedzi na pytanie, czy dzieci są zmotywowane do nauki (...) *fakt, że jest to szósty dzień nauki i dzieciaki przychodzą do szkoły mówi sam za siebie.*<sup>14</sup>

Podczas swoich badań przeprowadziłam ankiety z rodzicami uczniów. Na pytanie dlaczego dzieci uczęszczają do Polskiej Szkoły Sobotniej niemal wszyscy rodzice odpowiedzieli, że zależy im na tym, aby dzieci miały kontakt z językiem polskim, nauczyły się czytać i pisać po polsku, aby zachowały polskie korzenie i znały polskie tradycje, miały kontakt z polskimi rówieśnikami. Stwierdzenie jednej osoby wydaje się być reprezentatywne dla badanej grupy: (...) *ponieważ jestem Polką i chcę żeby moje dziecko również dobrze mówiło po polsku a nie po angielsku.*<sup>15</sup>

Na pytania, czy dziecko lubi chodzić do szkoły wszyscy ankietowani odpowiedzieli twierdząco. Dodając także określenia *bardzo, uwielbia, zdecydowanie tak*, czy też *cały tydzień na to czeka.*<sup>16</sup>

Wszyscy ankietowani wyrazili swoje zadowolenie z pracy szkoły i jej oferty edukacyjnej. Na pytanie, czy chcieliby coś zmienić w szkole zdecydowana większość odpowiedziała, że nie. W ankiecie pojawiły się pojedyncze głosy, że powinno być więcej godzin nauczania oraz że powinny być oferowane dodatkowe zajęcia pozalekcyjne.<sup>17</sup>

W wywiadzie przeprowadzonym z dyrekcją szkoły wskazane zostały problemy z jakimi boryka się obecnie instytucja. Największą bolączką dyrekcji jest problem

---

<sup>14</sup> Źródło: badania własne autorki.

<sup>15</sup> Źródło: badania własne autorki

<sup>16</sup> Źródło: badania własne autorki

<sup>17</sup> Źródło: badania własne autorki

z budynkiem szkoły, który jest za mały aby pomieścić wszystkich uczniów. Przed rozpoczęciem aktualnego roku szkolnego wiele dzieci nie mogło zostać zapisanych do szkoły ze względu na brak miejsc. Znalezienie większej siedziby nie jest jednak proste. Z względu na wymóg, aby był to budynek szkoły podstawowej, dostosowany do potrzeb najmłodszych uczniów, oraz jego centralną lokalizację, aby dzieci z różnych części miasta mogły uczestniczyć w zajęciach, w chwili obecnej nie jest możliwe przeniesienie zajęć do większego budynku.

Szkoła jest instytucją, która finansowana jest w głównej mierze ze składek rodziców. Pomoc materialna ze strony dyplomacji polskiej jest nieznaczna i nieregularna, co nie ułatwia funkcjonowania placówki. Także ze strony Polskiej Macierzy Szkolnej szkoła nie może liczyć na znaczące wsparcie. Sytuacja ta jest po części wynikiem położenia Plymouth, z dala od Londynu i innych dużych ośrodków miejskich. Nauczyciele, którzy na codzień pracują zawodowo rzadko są w stanie uczestniczyć w szkoleniach i konferencjach organizowanych w Londynie, choć zgłaszają taką potrzebę. Zaś przedstawiciele organizacji wspierających szkolnictwo polonijne i przedstawiciele konsularni RP w Wielkiej Brytanii koncentrują zwykle swoje działania na Londynie i okolicach, stąd nie zawsze informacje o możliwości wsparcia docierają do Plymouth.

Poza działalnością edukacyjną Polska Szkoła Sobotnia w Plymouth chciałaby także poszerzyć swoją ofertę skierowaną do społeczności polskiej. Zdiagnozowane zostały potrzeby społeczne, które z powodzeniem mogłaby zaspokoić szkoła, takie jak doradztwo szkolne i zawodowe dla młodych Polaków, otwarcie biura porad dla migrantów w Plymouth oraz nauczanie języka polskiego jako języka obcego (przede wszystkim dla współmałżonków Polaków mieszkających w Plymouth, ale także innych osób zainteresowanych). Główną przeszkodą na drodze do realizacji tych zadań jest brak odpowiedniej infrastruktury. Analizując jednak jak szybko szkoła rozwijała się w poprzednich latach, można mieć nadzieję, że także ten problem zostanie wkrótce rozwiązany.

Polska Szkoła Sobotnia w Plymouth jest organizacją zbudowaną od podstaw przez pasjonatów, którzy zapragnęli, aby ich dzieci oraz dzieci innych migrantów miały możliwość uczenia się w języku polskim. W chwili obecnej instytucja ta pełni przede wszystkim rolę edukacyjną, jednak powoli zamierza być bardziej aktywna na rzecz działalności dla polskiej społeczności w Plymouth. Na obecnym etapie trudno jest prorokować, czy organizacja ta rozwinie swoją działalność stanowiąc instytucję integrującą polską społeczność w Plymouth, czy też pozostanie wspólnotą osób

zaangażowanych w edukację. W chwili obecnej brak jest innych instytucji, które miałyby ambicję stać się ośrodkiem życia społecznego Polonii w Plymouth, choć zapewne potrzeba dalszych badań, aby orzec, czy istnieje taka potrzeba w społeczności, czy też grupa ta jest zbyt niejednorodna, aby mogła skupić się wokół jednego ośrodka.

## BIBLIOGRAFIA

### STRONY INTERNETOWE

<http://www.polskaszkołaplymouth.co.uk>

<http://www.polskamacierz.org>

<http://www.plymouth.gov.uk>

<http://www.polishplymouth.co.uk>

<http://myplymouth.eu/>